

4. Русанова В. В. Педагогические условия социализации детей младшего школьного возраста с нарушением интеллекта. [Электронный ресурс]. Режим доступа : <https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/raznoe/2011/11/14/pedagogicheskie-usloviya-sotsializatsii-detey-mladshego>

5. Шипицина Л. М. Необучаемый ребенок в семье и обществе. Социализация детей с нарушением интеллекта. СПб.: Дидактика Плюс, 2002. 260 с.

Івер Наталія Миколаївна

асистент вчителя-реабілітолога,
Сумського обласного центру комплексної реабілітації
для дітей та осіб з інвалідністю

Лузан Аня Віталіївна

асистент вчителя-реабілітолога
Сумського обласного центру комплексної реабілітації
для дітей та осіб з інвалідністю

**СНЮЗЛЕНТЕРАПІЯ, ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ
ДИТИНИ З ІНВАЛІДНІСТЮ**

Порушення сенсорики, тобто реакції на подразнення органів відчуття це важлива сфера людської активності, яка може бути повернена і відновлюється за допомогою особливих методик. Саме тому важливе місце посідає методика снюзлентерапії. Оскільки, порушення обробки сенсорної інформації на будь-якому з рівнів нервової системи, яке спостерігається у дітей з уродженими або набутими вадами, негативно впливає на такі важливі сфери життя, як освоєння рухових навичок, емоцій, ігрової діяльності, регуляції поведінки, навчання та соціальної взаємодії. Завдяки заняттям за методикою снюзлентерапії, у дітей з інвалідністю поліпшується загальна моторика та рухові здібності, з'являється цікавість до дослідницької діяльності, дитина навчається швидко й правильно реагувати в нестандартних ситуаціях, розвантажується й зміцнюється нервова система, покращується психоемоційний стан.

Ключові слова: снюзлентерапія, сенсорна інтеграція, мозочкова стимуляція.

Iver Nataliya Mykolayivna

assistant teacher-rehabilitation specialist,
Sumy regional center comprehensive rehabilitation
For children and people with disabilities

Luzan Anya Vitalievna

assistant teacher-rehabilitation specialist
Sumy regional center comprehensive rehabilitation
For children and people with disabilities

**SNUZLENTHERAPY AS AN EFFECTIVE MEANS OF COMPREHENSIVE REHABILITATION
OF A CHILD WITH DISABILITY**

Sensory disturbances, ie reactions to sensory stimuli, are an important area of human activity that can be restored and restored using special techniques. That is why the technique of snuslen therapy occupies an important place. Since, the violation of the processing of sensory

information at any level of the nervous system, which is observed in children with congenital or acquired defects, negatively affects such important areas of life, as the development of motor skills, emotions, play activities, behavior regulation, learning and social interaction. Thanks to classes on the method of snuzlen therapy, children with disabilities improve general motor skills and motor skills, there is an interest in research activities, the child learns to react quickly and correctly in non-standard situations, the nervous system is unloaded and strengthened, the psychoemotional state improves.

Keywords: snuzlen therapy, sensory integration, cerebellar stimulation.

« ...Дорослий відповідає за життя дитини, за розвиток особистості, створюючи умови для вільної діяльності дитини, які б відповідали потребам внутрішнього життя».

Марія Монтессорі

Постановка проблеми. Для гармонійного розвитку дитини необхідні догляд, турбота та увага, а ще різноманітні впливи, зміни, зумовлені зростанням та дозріванням дитячого організму, набуттям життєвого досвіду. В кожній дитині від природи закладена внутрішня потреба пізнавати та досліджувати навколишній світ. Ознайомлення з різноманітними кольорами, звуками, смаками, фактурами, тобто набуття сенсорного досвіду - важливий процес для гармонійного розвитку дитини. Сучасне середовище урбанізованого соціуму не надає дітям такого досвіду в повній мірі. А особливо, дітям з обмеженими можливостями, які з огляду на різні обставини не змогли пройти етапи природного становлення розвитку сенсорних процесів організму. Заповнити дефіцит сенсорного досвіду та корекція порушень взаємодії органів відчуття - мета створення сенсорної кімнати, штучного середовища з ігровими замінниками реальних предметів і явищ, з дидактичними засобами для занять із дітьми.

Актуальність. Поняття «сенсорна кімната» вперше ввела Марія Монтессорі – італійська лікарка, вчений, педагог. Організоване особливим чином навколишнє середовище, що наповнене різними видами стимуляторів, які впливають на органи зору, слуху, нюху, тактильні та вестибулярні рецептори, забезпечує комплексний результат для повноцінного розвитку дитини. Сенсорна кімната – ефективний інструмент для пробудження почуттів через дії та експерименти, для формування та розширення світогляду, для навчання та розвитку, для поповнення енергії та релаксації.

Мета статті. Метою статті є ознайомлення з особливостями використання методики снюзлентерапії у комплексній корекційно-розвивальній роботі з дітьми з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу. Заняття в сенсорній кімнаті спрямовані на досягнення рівноваги чуттєвої системи, на стимуляцію дослідницького інтересу й рухової активності, тому вони необхідні в роботі з дітьми з обмеженими можливостями. Сенсорну кімнату використовують для корекції ігрової діяльності та психічних процесів, для реабілітації дітей, які зазнали насильства або інших стресових ситуацій.

Виділяють два типи сенсорних кімнат: темна та світла. Темна сенсорна кімната може бути поділена на зони, що охоплює м'яке, зорове, тактильне, слухове та повітряне середовище. Головним завданням темної сенсорної кімнати є розслаблення, стабілізація психоемоційного стану дитини, зняття нервового напруження. М'яке приглушене світло, тиха розслабляюча музика, нейтральна колірна гамма обладнання, – покликані для створення відчуття гармонії та спокою. Темна сенсорна кімната – унікальне терапевтичне середовище для дітей з особливостями розвитку, яке включає в себе світлотерапію, музико та звуко терапію, тактильне навантаження, що сприяє кращому розвитку, корекції порушень у пізнавальній сфері, релаксації та зняття емоційної напруги, стимуляції ослаблених сенсорних функцій. Під час таких занять використовується методика снюзлентерапія, мета якої сприяти розвитку пізнавальної сфери шляхом задіяння всіх сенсорних систем у стані глибокого розслаблення. Широко використовується у роботі з дітьми з порушеннями зору, слуху, мови, опорно-руховою патологією, затримками психомоторного та емоційного розвитку, невропатологічними, психічними розладами.

Велика увага в темній кімнаті приділяється освітлювальним приладам. Їх заспокійлива атмосфера досягається завдяки використанню джерел неяскравого, але зачаровуючого світла, яке випромінюють: бульбашкова колона з рибками, інтерактивне панно «Зоряне небо», інтерактивне панно «Нескінченність», «Світловий дощ» з фіброоптичного волокна, нічник «Плазма», світильник «Океан», Світловий проектор Mathmos. Також темна кімната оснащена м'якими модулями: крісло «Трансформер», матрац «Острівцець відпочинку», м'який пуф, які підлаштовуються під форму дитячого тіла, знімають фізичне і психічне напруження досягаючи максимальної релаксації.

Заняття в інтерактивному середовищі темної сенсорної кімнати передбачають виконання наступних завдань: формувати в дітей уявлення про їхні сенсорні можливості; формувати навички отримання інформації, що

дублюється кількома каналами сприйняття; розвивати пізнавальну сферу та органи чуття; активізувати функції центральної нервової системи завдяки створенню збагаченого мультисенсорного середовища; навчати прийомів саморозслаблення, зняття психом'язового напруження, досягнення стану релаксації й душевної рівноваги.

Подібна сенсорна терапія особливо показана дітям з порушеннями зору. А все тому, що яскраві плями світла в темному просторі активізують зорові рецептори, очні м'язи і нервові закінчення, позитивно впливаючи на зір в цілому. Саме тому, під час занять більше уваги приділяється розвитку зорово-моторної координації, яка включає в себе поєднання рухів та їх елементів під контролем зору в результаті одночасної діяльності зорового та рухового аналізаторів. У зорово-моторній координації виділяють три компоненти: зорове сприймання, дрібну моторику та зорово-просторову орієнтацію. Неабияку роль у пізнавальній активності дитини відіграє формування системи «око – рука» як становлення зорово-моторної координації. Безумовно, розвиток пізнавальної діяльності дитини залежить від ступеня сформованості багатьох фізіологічних систем організму, при цьому становлення системи «око – рука» є провідним в активному освоєнні дитиною навколишнього світу. *Проблеми зорово-моторної координації також виникають у дітей із розладами рухової системи, дрібної моторики, як складової зорово-моторної координації, у дітей із порушенням просторових уявлень, у дітей із ЗПР і вадами мовлення.*

Напрямами корекції розвитку зорово-моторної координації в роботі з дітьми з інвалідністю є: відновлення та зміцнення роботи м'язів ока за допомогою вправ для очей. Після їх виконання дитина відчувається активнішою, послаблюється її зорова й розумова втома, укріплюються м'язи очей; навчання дитини слідкувати за яскравими предметами, що рухаються, за звуковими предметами, світловими плямами, ловити їх, проводити ігри з намотування (підтягування) до себе яскравих предметів; розвиток дрібної моторики рук; формування зорового сприймання предметів: ідентифікувати зображення (добирати пари, впізнавати контури й силуети); розвиток просторових відношень. Орієнтування в поняттях «праворуч», «ліворуч», «далеко», «близько».

Таким чином, для розвитку зорово-моторної координації передусім необхідно формувати захват предмета, розвивати моторику кисті руки – розвивати тактильні відчуття, надалі вдосконалювати ці дії: вчити взаємодіяти

із світловими приладами, поступово здійснювати перехід від дій із світловими приладами до дій з предметами.

Світла сенсорна кімната оснащена обладнанням яке допомагає дитині навчитися швидко й правильно реагувати в нестандартних ситуаціях та сприяє розвитку всіх органів чуття. Заняття в такій кімнаті допомагають удосконаленню активних, самостійних рухових навичок, маніпулятивної діяльності, опануванню схеми тіла, візуально-моторної координації, збагатити чуттєвий світ, набути впевненості в собі. Під час таких занять використовується методика сенсорної інтеграції. Це метод, що допомагає заповнити дефіцит сенсорного досвіду та рекомендований дітям із затримкою психоемоційного розвитку, з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю, з розладом аутичного спектру, застосовується в реабілітації дітей з ДЦП та для корекції генетичних синдромів. Або для дітей, які ще не мають діагнозів, але є ознаки, що вказують на особливості розвитку. Наприклад: гіперактивність, непосидючість, збудженість, погана координація в просторі, труднощі в навчанні. Мета цієї методики полягає в тому, щоб діти з інвалідністю пройшли всі рівні сенсорної інтеграції в максимально можливому обсязі. Залежно від форми основної патології та супутніх захворювань, користуючись методом сенсорної інтеграції, можна вирішити такі завдання: активізація різних функцій центральної нервової системи; стимуляція ослаблених сенсорних функцій (зору, слуху, тактильних відчуттів); зняття м'язового й психоемоційного напруження, збудження, тривоги, досягнення релаксації та душевної рівноваги; розвиток рухових функцій; активізація мозкової діяльності; створення позитивного емоційного фону, підвищення мотивації до інших лікувальних процедур; зниження агресивності, нормалізація сну; прискорення відновлювальних процесів після захворювання.

Кабінет сенсорної інтеграції Центру – це спеціально створене безпечне середовище, яке оснащено корекційно-реабілітаційним обладнанням за інноваційними технологіями. Це нові тренажери, які допомагають налаштувати зв'язок із власним тілом, гармонізувати сенсорні імпульси, розвивати координацію рухів, покращувати м'язовий тонус, підвищувати рівень концентрації уваги та сприяють психоемоційному розвантаженню (підвісна гойдалка-гамак «Крапля», сенсорна гойдалка «Диск», обіймально-стискальний тренажер «Сквізер», тренажер «Спуск з роликами», настінний

модуль Монтессорі «Рух прорізом», еластична панчоха для тіла, сенсорний мішок «Яйце Сови»).

На особливу увагу заслуговує тренажер для мозочкової стимуляції. Мозочкова стимуляція відноситься до інноваційних реабілітаційних методик - це комплексна програма, мета якої – розвиток та вдосконалення функцій мозочка (координація, рівновага, орієнтування в просторі) та структур стовбуру і кори головного мозку (формування навичок мови та контролю поведінки). Комплекс спеціалізованих вправ забезпечують мозок людини базовими навичками, які є основними для сприймання та засвоєння нової інформації. Тому, головна особливість тренажеру мозочкової стимуляції - комплексний підхід та багатофункціональність. Під час виконання вправ з даним тренажером відбувається не тільки тренування мозочка, а і загальна сенсорна інтеграція. Френк Белгау, вчений, засновник цієї програми, встановив, що функції мозочку виконують важливу роль у формуванні діяльності людини, оскільки вони контролюють процеси загальної та дрібної моторики. Мозочок містить більше нейронів, ніж всі інші відділи мозку, це вагомий механізм: він переробляє інформацію і знову посиляє її до різних структур мозку, допомагаючи їм в роботі. Ф. Белгау довів, що застосування спеціалізованих вправ даного комплексу підвищує ефективність методик, застосовуваних паралельно.

Комплект мозочкової стимуляції складається з окремих допоміжних компонентів, які можуть використовуватись як окремо так і комплексно. Кожен з додатків має свою функцію та впливає на певний механізм: дошка - балансир (розвиток координації рухів, вивчення схеми тіла, орієнтація в просторі, розвиток уваги); похила дошка-мішень з цифрами (відпрацювання поведінкових аспектів при груповій роботі, вивчення рахунку, розвиток загальної моторики, координації рухів, уваги, пам'яті, мислення, сприймання); стенд з цілями (розвиток загальної та дрібної моторики, відпрацювання емоційного реагування, розвиток концентрації уваги, мислення, уваги); кольорова планка (засвоєння сенсорних стимуляцій та еталонів, розвиток моторики, мислення, мови, навичок рахунку та читання); сенсорні мішечки (вивчення сенсорних еталонів - колір, структура, розвиток дрібної моторики, сприймання, мови); м'ячик на мотузці (відпрацювання елементів самоконтролю та роботи в колективі, співвіднесення руху об'єкта та власного руху, розвиток координації рухів у просторі, концентрації уваги та реакції

реагування); м'ячики-стрибунці (розвиток координації рухів, реакції, концентрації уваги, орієнтування в просторі).

Оскільки тренажер є багатофункціональним, спектр його застосування дуже широкий. Він використовується як для загального розвитку дитини, так і при корекції в різних нозологіях та патологічних проявах. Наприклад, при порушенні координації рухів та моторної незграбності, затримці психічного розвитку, синдромі дефіциту уваги та гіперактивності, при ранньому дитячому аутизмі, при порушеннях балансувально- вестибулярної сфери, при мінімальній мозковій дисфункції тощо.

Заняття на тренажері мозочкової стимуляції нагадують заняття з лікувальної фізкультури. Комплекс вправ носить індивідуальний характер. Щоб визначити мету занять, важливо знати, які порушення має дитина та вивчити проблему. Вже відштовхуючись від даного стану - підібрати комплекс вправ. Виходячи з індивідуальних особливостей та сенсорних порушень окремої дитини, ступінь складності вправ можна регулювати. За для результативності необхідно використовувати всі можливості тренажеру та застосувати всі додатки до нього.

Висновки. Досвід роботи з дітьми з вадами у фізичному та розумовому розвитку підтверджує, що при правильно спланованій роботі, діти з інвалідністю можуть досягти не аби яких результатів. Для кожної дитини заняття в сенсорній кімнаті є відгуком на її внутрішнє прагнення до повноцінного розвитку. Ступінь інтенсивності такого розвитку є різний, але наполегливість, старанність дозволять поступово адаптувати дітей до умов сучасного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар В. І., Ільченко А. М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтесорі : навч. посібник. Полтава : РВВ ПДАА, 2009. 252 с.
2. Сенсорная комната – волшебный мир здоровья: Учебно-методическое пособие. СПб. : ХОКА, 2007, ч. 1 : Темная сенсорная комната. 352 с.
3. Шевцов А. Г. Методичні основи організації соціальної реабілітації дітей з інвалідністю. Київ : НТІ, 2004. 240 с.
4. Шевцов А. Г., Заплатинська А. Б. Сенсорна інтеграція в системі медико-психолого-педагогічного реабілітування осіб з обмеженнями життєдіяльності. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету імені Івана Огієнка. Серія: соціально-педагогічна.* Випуск 12. Кам'янець-Подільський «Аксиома», 2009. С. 133-137.